

مقدمه می گوید: «من در صف فرسان فصاحت چه کسم xx تا تیغ زبان کشیدن آید هوسم. تا جمعی از دوستان که هر یک از ایشان صدر محافل افاضل بود و مهر سپهر علوم و فضایل بوجوب جمع تألیف آن اجماع نموده ... بنابراین مکتوب چند که مسوده آن از عروض حوادث مجدده زمان محفوظ مانده بود و مظنه آن می شد که به عین رضای اهل دانش ملحوظ گردد، در سلك تألیف انتظام داد و آن را ریاض الانشاء نام نهاد». بعضی از عناوین مکتوبات عبارتند از: «نوشته به خواجه عییدالله احرار، به صدرالدین رواسی، سلطان ابو سعید، سلطان محمد بن مرادبک رومی، جواب مکتوب سلطان عادل گیلانی، جواب مکتوب به برادرش عبدالملک، جواب مکتوب علی یزدی، جواب مکتوب سلطان محمود شاه گجراتی، سلطان محمد گیلانی، چند مکتوب از زبان سلطان محمد شاه بهمنی به سلطان محمود شاه گجراتی، جواب مکتوب مولانا شمس الدین محمد لاری، جواب وزیر فاضل عمده الملک، جواب مکتوب وزیر محمود پاشای رومی، قصیده در جواب کمال اصفهانی با مطلع: ای در محیط عشقت سر نقطه دل xx وی از جمال رویت خوش کشته مرکز دل؛ چند مکتوب به مولانا عبدالرحمن جامی، جواب مکتوب مولانا جامی، به قاضی شرف الدین الخاطب به صدر جهان، مکتوب به علاءالدین گیلانی، مکتوب به سلطان امیرزاده جهانشاه ...، بعضی سلاطین به بعضی بزرگان و سادات». وی سه کتاب در انشاء تألیف کرده است یکی مناظر الانشاء که در استانبول بی تاریخ چاپ شده و دیگر کتاب قواعد الانشاء و سوم همین کتاب است که در بعضی از مآخذ نام آن را «روضه الانشاء» نیز ضبط کرده و به منشآت خواجه جهان هم معروف است.

آغاز: یا من توحد بیدائع الابداع و الانشاء ... جواهر زواهر مقال که واسطه سلك مقتضای حال و خلاصه قلابه تعظیم و جلال آید ...

انجام: قصر قدرت باد در رفعت بحدی کاندرو xx پرده ای باشد هما کیوان هندو پرده دار

چاپ: حیدرآباد دکن، ۱۹۴۸م، به تصحیح شیخ چاند بن حسین احمد نگری تاکوری پاکستانی

[الذریعة ۳۲۰/۱۱؛ مشترک پاکستان ج ۵، ص ۱۳-۱۵؛ دنا ج ۵، ص ۱۰۹۰-۱۰۹۱]

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۶۹۷

آغاز: با چنین وام طلبکاری عنقا می کرد - چه شک نیست که علت غائی ایجاد لسان انسان انست که مدرکات نفوس و حواس ب رصفحه صحیفه بیان بی الثباس نماید؛ انجام: پرگل و خنجر گل جنبه و جعبه سنبل آلات پیکار وادوات کارزار مرتب می دارد و دست چنار به دعای فتوح سوی آسمان گشاده است و صنوف اشجار

(۵۸-۷۸پ)، ابعاد متن: ۲۶×۱۴، اندازه: ۲۱×۳۴سم [ف: ۱۲-۳۰۲]

۹. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۲۹/۳-طباطبائی

آغاز: برابر؛ انجام: فانه ولی کل احسان و منتهی کل رغبه و السلام تم کتاب الرياض الکبیر علی ما صنفه و الحمدلله رب العالمین

بی کا، بی تا؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج سبز، ۶۲گگ (۲۳پ-
۸۴پ)، اندازه: ۱۲×۱۹سم [ف: ۲۳-۸۰۳]

۱۰. اصفهان؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۸۲/۵

بی کا، بی تا؛ کاغذ: فرنگی [نشریه: ۱۱-۹۴۴]

۱۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۷۶۸

آغاز: برابر؛ انجام: احسان و منتهی کل رغبه و السلام. تم کتاب الرياض الکبیر علی ما ... و الحمدلله رب العالمین ... یا ارحم الراحمین

خط: نسخ، بی کا، بی تا [القباثی: -۲۹۱]

۱۲. قم؛ مرکز مطالعات؛ شماره نسخه: ۹۳۲/۲

آغاز: قال ان انعمت الرصاص بالزریق علی السواء و مثل الزریق عقابا؛ انجام: و ان شئت فاحرق الاجساد و ما شئت من الفضل او معا او یاحد هما حتی یسحق و یموت ثم صعده فانه یصور البتة عجیبا و السلام.

بخشی از کتاب «الرياض الاکبر» جابر بن حیان است؛ خط: نستعلیق، بی کا، بی تا؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۱۵گگ (۵-۱۹پ)، ۱۴ سطر، اندازه: ۱۱×۱۷سم [ف: ۲-۱۹۶]

● ریاض الانس / عرفان و تصوف / عربی

rīyāḍ-ul uns

واعظ، حسن بن علی

vā'ez, hasan ebn-e 'alī

شیراز؛ خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۷۸/۱۶

بی کا، تا: قرن ۸؛ کاغذ: نخودی، قطع: وزیری [نشریه: ۵-۲۲۱]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۱۹/۱۶-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۷۴۲]

● ریاض الانشاء = روضة الانشاء / انشاء / فارسی

rīyāz-ol enšā' = rawzat-ol enšā'

خواجه جهان، محمود بن محمد، ۸۰۸ - ۸۸۶ قمری

xāje jahān, mahmūd ebn-e mohammad (1406 - 1482)

مجموعه ای از منشآت و نامه های است که گیلانی به شخصیت های بزرگ و دوستان خود نوشته یا در عصر وزارتش در هند از زبان سلاطین و بزرگان به رشته تحریر در آورده است. چنانکه در مقدمه تصریح می کند، هنگام تألیف این مجموعه در بعضی از نامه ها تصرف شده و بسط بیشتری داده است تا فایده بیشتر برای طالبان انشاء داشته باشد. در وجه تسمیه کتاب، در

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد هفدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276255

استاد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳